

A Székely hadosztály ÁTVONULÁSA GYÖRTELEKEN- NAGYJAINKRA EMLÉKEZVE

- Györtelek: Az eredeti névalak Giurtheleke (Györtelke) olyan birtokot jelent, amely egy György nevű személy tulajdona volt, 1452-ben Gertheleke, Geregteleke, Gergthelek, 1477-ben Gyerthelek néven jegyezték. A név mai alakja (Györtelek) téves, ugyanis a hivatalos szervek a XIX. század közepe táján Győr névvel kapcsolták össze. Szerencsére a község névtábláján már néhány éve a helyes alakjában, a történelmi tényeknek is megfelelő Györteleként szerepel. Régi birtokosai a Csaholyiak voltak. 1333-ban Csaholyi Sebestyén György fiának adta, és Szirmay szerint Györgytelekének nevezte el. Az ecsedi vár található szomszédságában ezért számos megpróbáltatás érte a települést, az itt átvonuló hadak minden alkalommal feldúlták, továbbá a pestis is megtizedelte a lakosságot 1742-ben.

-A Székely Hadosztály története Györtelek-Kocsord-Mátészalka térségében, Cseke Mihály főhadnagy emlékiratai alapján:

A visszavonuló nemzetőrök, csendőrök, hadapród-iskolások, tiszti különítmények, a korábban bevonultak képezték a hadosztály magvát, amely 1919 januárjában kapta a Székely Hadosztály elnevezést.

Az oláhok felé a Kraszna csatorna volt, arrafelé terelték a parancs nélküli embereket. Puskaropogás Györtelek felől hallatszott. A Hadosztály vezérkari főnöke kiadta a parancsot, hogy lőjjék Györteleket, egy huszár szakasz rohant ki Györtelek erősítésére. Az ütközet a Hadosztály javára dőlt el jelentősebb veszteségek nélkül, majd Mátészalkán éjjeleztek. Másnap délelőtt ismét lövések dördültek, de már nem a Kraszna irányából, hanem a délebbre eső részokról. Az oláh századok rajvonásban haladtak előre, folyamatosan lőtték. A Hadosztály oldalról támadta az ellenséget, az oláh veszteség 7 fogoly és igen sok halott volt, a mátészalkaiak egész délután temettek. Másnap délelőtt újra kezdte az oláh támadásait, de már sokkal nagyobb erővel, rendszeresen. Eleinte csak Györtelek irányából a Kraszna csatorna hídját iparkodott elfoglalni.

A Hadosztály ütege a híd mögé állt fel, hogy az ellenséges tüzérséget legyőzze, így az ellenség támadása a híd irányában nem tudott előbbre jutni. Délután viszont már a

csatorna nyugati részén is gyülekeztek az oláh csapatok a támadásra, a hidat egyre erősebben lőtték, így a Hadosztály helyet változtatott. Ennek ellenére rossz volt a helyzet, mert U alakzatban körbe lettek fogva. Az oláh tüzérség így a falu szélét is több irányból tudta

lőni. A Hadosztály-parancsnokság elhagyta Mátészalkát, egy út volt a visszavonulásra: észak felé. A zászlóalj Mátészalka déli szélét védő szakaszát az ellenség visszanyomta, ezáltal a Kraszna hídjának tarthatása is veszélyeztetve volt. Egy idegen zászlóalj érkezett oda erősítésre, de parancsnoka a századot már nem bírta előre vinni a faluból. Ekkor már a hídnál lévő századok is megkezdtek a visszavonulást. Az ellenség U alakban egész közel volt már mindenütt a falu széléhez. A puskatűz nagyon erős volt, minden oldalról érkeztek a lövések. Ekkor a csoport vezérkari tisztje Hautzinger százados parancsot adott a fokozatos lassú visszavonulásra elhagyva Mátészalkát.

A kialakult katonai, politikai helyzetben a Hadosztály-parancsnokság nem látott más megoldást, mint a fegyverletételt. Az ezzel kapcsolatos tárgyalások április 18-tól kezdődtek, 25-re fejeződtek be. Demecserben 1919. április 25-én kelt

Kratochvil Károly ezredes azon levele, amelyben tájékoztatta a parancsnoksága alá tartozó csapatokat a románok fegyverszünetre vonatkozó ajánlatáról, akik ígéretet tettek arra, hogy véget vetnek az

ellenségeskedésnek, amennyiben a Hadosztály leteszi a fegyvert. A Kratochvil által jegyzett dokumentum kiemelte azt a tényt, hogy a Hadosztály katonái hónapok óta magukra hagyatva vívták harcukat. Az április 25-én Nyírbaktán (ma: Baktalórántháza) aláírt fegyverletételi jegyzőkönyv a következő feltételeket tartalmazta:

-azonnali fegyverletételt

-a tisztek és a legénység internálása addig, amíg a románok a hadműveleteiket be nem fejezik

-biztosították a Székely Különítmény tagjait arról, hogy élet- és vagyonbiztonságukat garantálják, ha a román törvényeket tiszteletben tartják

A román csapatok északnyugati szárnyának parancsnoka Constantinidli lovassági tábornok már 26-án utasítást adott ki a székely alakulatok Demecserben történő fegyverletételéről, elszállításukról. Az utasítás értelmében a fegyverzetet saját szállítóeszközökön kellett bevinni Mátészalkára, ahol átadták a románoknak.

A Székely Hadosztály honvédő harcának tiszteletére az utolsó csata színhelyén, Mátészalka és Kocsord között, a Kraszna partján emlékművet emeltek, ezt az 1950-es években a kommunista hatóságok leromboltatták. Újból 1995. április 21-én avatták föl. A hét méter magas dombon álló emlékoszlophoz három székely

kapu alatt elhaladva lehet feljutni.